

helyszíni szemle, majd próbafeltárás során új régészeti lelőhelyet regisztráltak.

Július–augusztus között egy épülő ház alapozási munkálatai, valamint a beépítendő telkek gázvezeték árkanak kiásása miatt a telek egy részén megelőző feltárássra volt szükség. A kutatott 225 m²-en két hulladékgyűjtőt, egy kutat, két beásáshoz nem köthető leletsűrűsödést bontottunk ki.

A csekély objektumszám ellenére jelentős mennyiségű leletanyag került felszínre, amely főleg kerámiatöredékekből (fazekak, szűrőedény, csőtálcás tál), pattintott kövekből, obszidiánpengékből, őrlő- és csiszológövek töredékeiből valamint egy kaptafa alakú kőbaltából áll. A kerámia díszítésére a karcolt meander és cikcakk, valamint a plasztikus körömcspikedés és bütyökdísz jellemző.

Érdekességként megemlítendő két törött agyaghurka, melyeknek a keresztmetszete háromszögletű és talán karperec töredékei lehetnek. Előkerült egy patára(?) emlékeztető kis töredék is, melynek közepe átfúrt, funkciója talán kiöntőcső, de a formája alapján agyagszobor(?) töredéke is lehet. A tárgy pontos meghatározása csak a leletanyag feldolgozása után lehetséges.

A leletanyag tipológiája alapján előzetesen megállapítható, hogy a területet a középső neolitikumban lakták, a telepet az alföldi vonaldíszes kerámia kultúrájának valamely népessége hozta létre a kultúra korai elterjedési időszakában (AVK 2).

Munkatársak: Hajdú Melinda régész-technikus, Sáfrány Andrásné, Nagy S. József rajzoló, Pálfi Tibor, Szabó László ásatási technikuskok (HOM).

Koós JUDIT

425. Sajószentpéter, Református Nagytemplom (KÖH 21109)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk, Kú

A miskolci Herman Ottó Múzeum Régészeti Osztályának 2010 nyarán nyílt lehetősége csővezeték fektetését megelőzően Sajószentpéter középkori temploma környezetének régészeti kutatására. A megelőző régészeti feltárást június–júliusban végeztük.

A templom első írásos említése 1409-ből, majd 1412-ből származik. Védőszentje Szent Miklós. Építése Sajószentpéter középkori növekedésével, gazdasági fejlődésével állhat szoros kapcsolatban. A település mesterséges bővítésére – írott adatok alapján – a 14. sz. 60-as éveit megelőzően került sor. Ez indukálhatta az új tér közepén emelkedő templom építését is. A Szent Miklós templom a 16. sz. közepén kerülhetett a reformátusok birtokába, és a többször megismétlődő török–tatár dúlást követő újjáépítése a 17. sz. végére helyezhető.

A 2010. évi megelőző régészeti feltárás során mind a D-i, mind az É-i oldalon lévő kutatóárkokban azonosítottuk a templom építéséhez kapcsolódó tereprendezés szintjét. E rétegváltás felett megfigyeltünk több (15–16. századi leletanyagot tartalmazó) építési, valamint egy

markánsan jelentkező (15. századhoz köthető) pusztulási réteget is. A templom szentélyétől D-re, valamint a templomhajó D-i oldala előtt azonosítani tudtunk egy-egy a templom építését, és így a tereprendezést megelőzően itt állt ismeretlen funkciójú és teljesen visszabontott korai kőfal csekély maradványát is.

A templom É-i előterében feltártunk 4, Hunyadi János és Hunyadi Mátyás pénzeivel keltezett rétegekbe ásott, 17–18. századi temetkezést is. Ezek a reformátusokhoz kapcsolható temetkezések közvetlenül a templomhajó É-i fala előtt kerültek elő. Azaz megállapíthattuk, hogy a templom körül az 1980-as évek végéhez köthető szintsüllyesztéskor a 15. századig minden régészeti réteget megsemmisítettek.

Szintén a templomkert É-i területén a 15. századi rétegek alatt egy igen vastag (15–25 cm) habarcsos járszintet tártunk fel, melybe két 50 cm átmérőjű cölöplyuk mélyedt. Ezek az objektumok talán a templom egyik átépítési periódusához kapcsolható állványrendszert tartották. Más elképzelések szerint esetleg egy a templom É-i oldalához utólagosan hozzáépített faépület szerkezeti elemének részlete lehetett. Funkcióját csakúgy nem tudtuk meghatározni, mint a habarcsos padlóét.

A templomhajó É-i támpillérei között, egy kis kutatóblokkban megtaláltuk az épület legkorábbi (14. századi) építési periódusához tartozó templomfalat, ill. annak alapozását is.

A templom körül középkori temetkezések maradványait, nyomait viszont nem találtuk. Ez az érdekes helyzet az egyházi épület plébánia funkciójának kérdésességét veti fel, és több elméleti válaszlehetőséget is kínál.

LOVÁSZ EMESE – GÁL-MLAKÁR VIKTOR

426. Sajóvámos, Dózsa György utca 2. (KÖH 75383)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, Á, Kk, Ú

A megyei Múzeumi Igazgatóság 2010. június 15. és július 2. között próba- és megelőző feltárást végzett a belterületi 658/2 hrsz.-ú ingatlanon, melynek célja az ide tervezett áruházzal előzetes régészeti kutatása volt. Az ásatásokat indokolta, hogy a terület a történelmi településmező közvetlen határában, a középkori eredetű templomtól 60 m-re DK-re található és a 600 m² alapterületű tervezett áruház régészeti lelőhelyet érinthet (előzetes kutatások alapján neolitikus településrészt, valamint esetlegesen az ismeretlen helyű sajóvámosi kolostort). A területen a kutatást megelőzően egy kocsmáépület állott, ennek kora feltehetően újkori, vagy 20. század eleji. A helyszín a középkori templom kiöblösödő terének D-i szegélye, de a három katonai felmérés idején ezen területet még üresen álló kertművelésű helyszíneként ábrázolták, a középkori/kora újkori falu házai, utcái innen DNy-ra, 20–25 m-re találhatóak.

Június 15–18. között elvégezték a teljes, 600 m²-es épülettömb területének humuszolását, 60 cm-es szint-

süllyesztést hajtott végre. Ennek folyamatos régészeti megfigyelése során közepes intenzitásban *Árpád-kori, késő középkori és újkori* kerámialeletek kerültek elő. Június 23. és július 2. között a kiásott alapárkokban megfigyelt régészeti jelenségeket tártuk fel. Ennek során összesen 28 stratigráfiai egységet határoztunk meg. Három vízgyűjtőt/kutat tártunk fel, ezek korát a viszonylag nagy mennyiségű leletanyaguk alapján a 16. századra helyezhetjük. A kutak közül kettő egyszerű vízgyűjtő/ciszterna volt, míg a harmadik épített szerkezetű kút lehetett. Az utóbbi objektumból egy pénzérme is előkerült. A kutakhoz egyéb késő középkori objektum nem tartozott, így az I. katonai felmérésen látottak alapján valóban a település kertjeit azonosíthatjuk itt, melytől Ny-ra helyezkedtek el a házak.

A terület Ny-i szélén kis felületben igen intenzív *neolitikus* leletkoncentrációt tapasztaltunk. Erre rábontva megállapítottuk, hogy egy agyagkitermelő gödör visszatöltése, melybe nagy mennyiségben került háztartási hulladék (főként edénytöredékek, néhány agyaggyöngy), valamint a tetejéről egy szájjal lefelé beejtett/behelyezett ép (csak a föld súlyától összerogyott) edény is előkerült. A neolitikus objektum É és Ny felé a beavatkozási területen kívül is folytatódott.

A fenti régészeti korú jelenségeken kívül újkori beásásokat találtunk, melybe a már említett korszakok leletanyaga szórványként került bele. A terület É-i peremén egy vastag, vörös égésréteget figyelhetünk meg, mely alatt csak vékony fekete koromréteg helyezkedett el. A vastag vörös rétegben nagy mennyiségben teljesen átégett faltapasztások, paticsok voltak, valamint 18–19. századi leletanyag. Ezen égésréteget összefüggésbe hozhatjuk a falu 1843-as teljes leégésével.

CSENGERI PIROSKA – SZÖRÉNYI GÁBOR ANDRÁS

427. Salgótarján, Baglyaskő (KÖH 32101)

(Nógrád megye) Kk

2010. június 28. és július 7. között próbafeltárást végeztünk a Baglyaskő vára alatti területen. A Bükk Nemzeti Park Igazgatósága természetvédelmi oktató- és bemutatóközpont kialakítását tervezi a területen, ennek első ütemeként a bemutatóközpont épületének földmunkáit megelőzően végeztük el a próbafeltárást. Az épület alatt három kutatóárkot húztunk, melyekben 3,40 cm mélységig vörös salakos feltöltés jelentkezett.

A baglyaskői vártól DK-re mintegy 400 m-re található egy a 20. században létesített salakdomb, ennek É-i nyúlványa került elő az épület alatt, mely a völgy feltöltésének első üteméhez köthető. A főépület mellett a melléképületek alatt nyitottunk egy szondát, melyben 120 cm mélységben sárgásbarna agyagos altalaj jelentkezett.

A terület szondázása érdekében a földmunkákkal jelenleg nem érintett területen további 6 kutatóárkot nyitottunk. Ebből egy (az út mentén a várhoz közel eső

területen) adott értékelhető régészeti anyagot: kb 110 cm mélységben késő középkori járósíntet dokumentáltunk, kevés 15–16. századi kerámiával. Említésre méltó ezenkívül egy 15. századra datálható vassarkantyú.

GUBA SZILVIA

428. Sarkad, Körösháti temető (KÖH 50085)

(Békés megye) Sza

Sarkad Város Önkormányzata egy új ravatalozó építését tervezte a Körösháti temető területén. Az építkezéssel érintett területen próba- és megelőző feltárást végeztünk 2010. július–augusztusban. Régészeti kutatásra csak a még le nem betonozott részekben nyílt lehetőség. Mivel a már részben elkészült alapok keskeny sávalapok formájában kerültek kialakításra, ezért a köztes területeken, valamint az alapokkal határolt belső részekben is megkísérelhettük a feltárást. A kutatandó terület 72 m² volt, az összes megnyitott felületen régészeti korú objektumok foltjai bukkantak elő. A már megnyitott kutatási felületeket lehetőség szerint teljesen egybenyitva, a tervezett épület szabadon maradt teljes felületét feltártuk. A talajban kb. 40 cm-es mélységben feltört a talajvíz, amit a folyamatos szivattyúzás ellenére sem sikerült teljesen kizárni a kutatási területről. A ravatalozó területén összesen 20 szarmata kori objektum – gödrök és kisebb árokszakaszok részletei – kerültek elő. Az objektumoknak csak a tervezett épület területére eső részüket tártuk fel és dokumentáltuk. Az objektumok betöltéséből a korszakra jellemző nagy mennyiségű szürke, korongolt, és kevesebb kézzel formált kerámia bukkant elő.

Néhány héttel később, a feltárást második ütemében a ravatalozóhoz bevezető út területén végeztünk megelőző feltárást, ekkor 521 m²-en, ahol további 46 szarmata kori objektum került elő. Külön említést érdemel egy edényégető kemence, amely teljes egészében a tervezett út nyomvonala alá esett. A kemencének vastag rostélya volt, a belsejéből nagyon sok kerámia került elő.

LISKA ANDRÁS

429. Sarkad határa

(Békés megye) B, Sza, Ge, A, Á, Kk

A HHE-Nyékpusztá-2 földgázkút termelésbe állításához tervezett földgázvezeték és földgázüzem 1. és 2. verzió nyomvonala kialakításához 2010. április 24-én végeztünk terepbejárásokat az érintett régészeti lelőhelyeken.

Bak-rét, Békési út (KÖH 73497): A határ É-i részén, a belterülethez közel, attól kb. 700 m-re, a Sarkadkeresztúrra vezető műút Ny-i oldalán, a gépállomástól is Ny-ra, a Békési úttól pedig kb. 50 m-re eddig ismeretlen lelőhelyet találtunk. Egy régi, lefolyástalannak látszó, nagyobb kiterjedésű terület É-i szélén, ott is egy-egy keskeny, É-i, ill. ÉK-i irányú mélyedés közötti alacsony kiemelkedésen helyezkedik el, s területét őskori kerá-